

STRUKTURA SPOŁECZNA A ZMIANY RÓL SPOŁECZNYCH Kobiet wiejskich (streszczenie)

Seminarium w IRWiR PAN, 9 kwietnia 2018 r.

Problematyka ról społecznych należy do podstawowych problemów socjologii, a sposób, w jaki jednostki wypełniają role jest ważnym źródłem wiedzy o społeczeństwie, o wyznawanych w nim normach, wartościach, o panujących w nim podziałach. Wielu badaczy (James, Cooley, Mead) analizowało relacje między strukturą społeczną a jednostką, pełniącą różne role społeczne; tu analizowano m. innymi wpływ na wybór ról oraz sposób realizacji. Scenariusze ról, tworzone z oczekiwań społeczeństwa, są odmienne dla przedstawicieli różnych płci (Brannon), a zmiany społeczne wpływają na zmianę treści i sposoby realizacji ról społecznych. Ogromne zmiany zaszły w odniesieniu do ról społecznych związanych z płcią. Dotyczy to przede wszystkim kobiet. Tymczasem wiedza o ich miejscu w strukturze społecznej jest niepełna, ponieważ aż do lat 70. XX wieku, w badaniach automatycznie zakładano, że miejsce rodziny (będącej podstawową jednostką badań) w strukturze wyznaczone jest przez pozycję głowy rodziny-mężczyzny. Status kobiety postrzegano jako zależny od statusu mężczyzny - ojca lub męża - do którego ją „przypisywano”.

W referacie przeanalizowane zostaną trzy rodzaje ról społecznych wiejskich kobiet: rodzinnych, zawodowych i publicznych, ich dostępności, sposobu ich odgrywania, interpretacji. Analiza literatury i realizowanych w przeszłości badań, poświęconych wiejskim kobietom lub całym społecznościom wiejskim, pozwala dostrzec istotne punkty zwrotne, w których dostępność pewnych ról dla kobiet zwiększała się, a sposób odgrywania innych ulegał zasadniczym przemianom. Wyraźnie widać też, że wieś zaczęła się wewnętrznie różnicować i w społecznościach o różnej strukturze możliwość swobodnego wyboru i interpretacji ról kobiecych była inna – szczególnie podkreślały to badania, poświęcone wsiom uprzemysławianym. Odwołując się do nich, zaprojektowano badania nad wpływem kształtu struktury społecznej wsi na realizację trzech rodzajów ról społecznych wiejskich kobiet: rodzinnych, zawodowych i publicznych, ich dostępności, sposobu ich odgrywania, interpretacji.

Badania zrealizowano w ramach projektu „Struktura społeczna wsi i jej świadomościowe korelaty”. Badania empiryczne zrealizowano w czterech powiatach o różnych typach struktury społecznej: rolniczym, robotniczym, inteligencko-robotniczym i mieszanym. W każdym powiecie zbadano po 120 wiejskich gospodarstw domowych, w których mieszkało 1480 osób, z czego 51,1% stanowiły kobiety.